

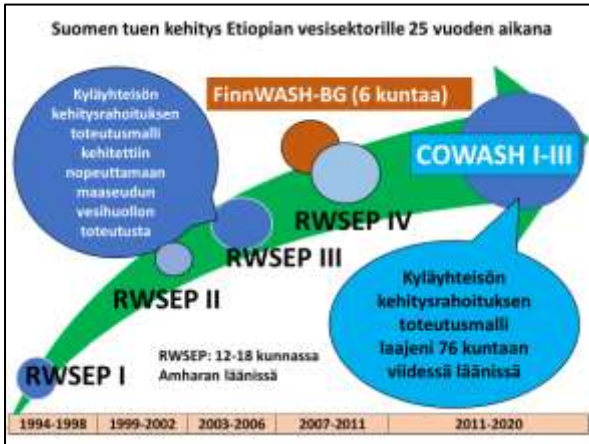
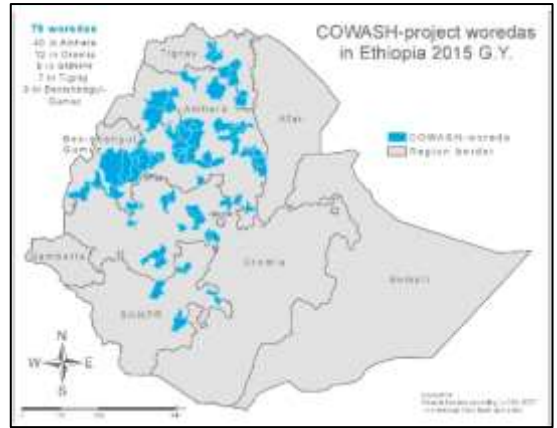
SUOMEN ETIOPIAN VESISEKTORITUKI TÄYTTI 25 VUOTTA SYYSKUUN 15 PÄIVÄNÄ 2019

Suomen tuki Etiopian vesisektorille täytti 25 vuotta syyskuussa 2019. Vesisektoria on tuettu tänä aikana neljän eri hankkeen kautta. Ensimmäisenä toteutettiin Amharan

länin Rural Water Supply and Environmental Programme

(RWSEP), joka käsitti neljä vaihetta vuodesta 1994 vuoteen 2011. RWSEP

hankkeen menestyksekkäs kyläyhteisövetoinen rahoitusmekanismi laajeni Benishangul Gumuz lääniin FinnWASH-BG nimisenä hankkeena, joka toteutettiin 2009– 2015. Tuloksellisuuden, läpinäkyvyyden ja tehokkuuden ansiosta Suomen vesisektorin tuki laajeni valtakunnalliseksi ja syntyi kyläyhteisövetoinen kansallinen vesi- ja sanitaatiohanke:

COWASH (Community-Led Accelerated WASH). COWASH hanketta on nyt toteutettu viidessä läänissä ja 76 kunnassa (woredassa) kolmessa vaiheessa vuosina 2011- 2020. Suomi on lisäksi laajentanut vesisektorivaikuttavuutaan tukemalla myös koko maan kattavaa ja viiden eri rahoittajan tukemaa vesi- ja sanitaatio-ohjelmaa, OWNPC-WA Programme (One WASH National Programme - Consolidated WASH Account). Tähän mennessä vesi- ja sanitaation hyödynsaajia on yli 5.1 miljoonaa ja Suomen kononrahoitus on tänä aikana ollut lahes 78 miljoonaa Euroa. Etiopian suora hankerahoitus samana aikana on ollut 1,057 miljoonaa Birriä, eli noin 42 miljoonaa Euroa.

Kuinka kaikki oikein alkoi?

Vuoden 1991 lopussa Etiopia oli toipumassa pitkän sisällissodan raskaista seurauksista. Etiopian siirtymäkauden hallitus ehdotti Etiopian ja Suomen maaneuvottelussa vuonna 1991, että Suomi rahoittaisi maaseudun vesi- ja ympäristösektoria Amharan läänissä. Apu tukisi sodan runteleman maaseudun vesihuollon ja ympäristön kehittämistä. Alustava projektiohjelma laadittiin vuoden 1994 alussa ja tuloksena syntyi kehitysyhteistyöhanke Amharan läänissä 1991. Tarjouskilpailun tuloksena Finnconsult Oy (myöhemmin Ramboll Finland Oy) valittiin antamaan tarvittavat konsulttipalvelut hankkeen toteutukselle. Ohjelman valmistelu alkoi syyskuussa 1994 ja ensimmäinen vaihe päättyi kesäkuun lopussa 1998. Vaihe toteutettiin 12 kunnassa Amharan läänissä. Tässä vaiheessa vesi- ja ympäristöaloilla ei ollut toimistoja kuntatasolla, vaan hankkeen toteutusta johti kuntatasolla maataloustoimisto. Kyläyhteisöjen osallistuminen suunnitteluun ja toteutukseen sekä naisten osallistaminen ja naisten aseman parantaminen olivat hankkeen peruspilareita. Hanke nautti varauksetonta kyläyhteisöjen luottamusta

"Tämä projekti on suora vastaus meidän tarpeisiimme."

RWSEP. Se oli ensimmäinen sitten Derg hirmuhallinnon kukistumisen vuonna kesäkuussa 1994 suomalainen konsulttitoimisto

Ensimmäinen vaihe rakentui viiden kestävän kehitysteeman ympärille: Yhteiskunnallinen, taloudellinen, sosiaalinen, tekninen ja ympäristöllinen kestävyys. Hankkeen osallistavalla, monialaisuuteen perustuvalla, toteutustavalla saavutettiin hyvä hanketehokkuus sekä kestävyys perinteiseen yhden alan (vesihuollon) toteutukseen verrattuna. Tämä oli uusi toteutusmalli Etiopiassa. Sen toimivuus testattiin Suomen Amhara-projektin kaikissa vaiheissa ja lopulta sama malli otettiin lähtökohdaksi Etiopian kansallisen vesi- ja sanitaatio-ohjelman suunnittelussa ja toteutuksessa vuodesta 2011.

RWSEP hankkeen osallistava ja monialainen toteutustapa oli kansallisen vesi- ja sanitaatiohankkeen mallina

RWSEP hankkeen toinen vaihe (1998-2002) vei näitä viittä tulosaluetta eteenpäin ylläpitämällä ja vahvistamalla hankkeen kestävän kehityksen vaikutuksia. Hanke laajeni yhteensä 18 kuntaan ja keskittyi kuntien toimintakyvyn kasvattamiseen noudattaen rinnalla ykkösvaiheen periaatteita kyläyhteisöjen osallistamiseksi ja vahvistamiseksi. Toteutustehokkuus ei ollut kuitenkaan riittävä ylläpitämään kunnolla edes tuolloisen yli 3 % vuotuisen väestönkasvun vaatimaa vesihuoltoa, saati sitä voimakkaasti laajentamaan. Suurimmat pullonkaulat olivat hallituksen henkilökunnan, projektijohtamisen ja paikallisurakoitsijoiden rajoitukset, tai jopa niiden puuttuminen.

Hankkeen kolmas vaihe (2003-2007) ratkaisi puutteet viemällä uuden, kansallisesti tuetun hajasijoittamisperiaatteen kyläyhteisötasolle ja kehittämällä sitä varten kyläyhteisöjen rahoitusmekanismiin 12 kuntaan. Syntyi CDF (Community Development Fund), myöhemmin Community Managed Project (CMP). CDF-mallin toteutusta siivitti jo aikaisemmin omaksuttu monialainen ja osallistava toteutustapa sekä voimakas tiedottaminen. Vaiheen aikana perustettiin kaikkiin kuntiin vesitoimistot, joiden perustamista ja toimivuutta hanke rahoitti ja tuki.

Vuodesta 2003 CDF-lähestymistapa ja kyläyhteisöjen rahoitusmalli muutti perinteisen hallituksen toimialojen rooleja ja vastuita siten, että niistä tuli pikemminkin tukijoita kuin toteuttajia, kun kyläyhteisöt ottivat hankkeiden käytännön toteuttamisvastuun.

Tällä tavalla vapautettiin kyläyhteisöjen valtava potentiaali varsinaiseen rakentamiseen ja ylläpitoon aikaisemman keinoitekoisen osallistumisen asemesta. Toteutusrahojen kanavointi suoraan kyläyhteisöille järjestettiin pienluottolaitosten kautta. Näiden kattavuus oli huomattavasti laajempi kuin pankkien ja kyläyhteisöjen oli helppo lähestyä niitä. Malli toimi erittäin hyvin ja kyläyhteisöt ottivat halukkaasti vastaan uuden vastualueensa.

Hankkeen neljännessä vaiheessa (2007-2011) voitiin nyt keskittyä enemmän CDF-rahoitusmallin kehittämiseen ja parantamiseen. Tuloksena vesihankkeiden rakennusnopeus viisinkertaistui. Lopultakin hanke pystyi kunnolla vastaamaan maan kehitystavoitteisiin toiminta-alueensa osalta. Neljäs vaihe toimi 14 kunnassa. Samanaikaisesti kuntien juuri perustettuja vesitoimistoja vahvistettiin ja yhä enemmän vastuuta hankejohtamisessa ja kyläyhteisöjen kapasiteetin kasvattamisessa siirrettiin projektihenkilöiltä kunnille. Nähtiin, että läänillä oli valtava halu ja tarve laajentaa ja rahoittaa tämän hankemallin mukaista projektitoteutusta.

Tammikuussa 2010 Etiopian valtionvarainministeriö ja vesiministeriö teettivät arvion Suomen vesi- ja sanitaatiohankkeen kehittämistä kyläyhteisövetoisesta toteutustavasta, jossa kyläyhteisö toteuttaa ja hallinnoi vesihuoltoprojektinsa toteutuksen kokonaisuudessaan.

Kohti kansallista laajaa vesi- ja sanitaatiosektorihanketta

Arvioinnin tulosten, ja erillisen samoihin tuloksiin päätyneen Maailmanpankin evaluaation kannustamana syntyi kansallinen Suomen ja Etiopian yhteisrahoittama hanke COWASH (Community-Led Accelerated WASH). COWASH (2011-2020) laajeni toimimaan 5 läänin ja 76 kuntaan, kattaen noin 10 % Etiopian maaseudusta. COWASH hankkeessa investointirahoitus tulee lääninhallitukselta (noin 60 %) ja se kanavoidaan suoraan kyläyhteisöille pienluottolaitosten kautta. Suomen rahoitus (noin 40 %) kanavoidaan lääninhallituksen rahoituskanavia pitkin kuntiin ja käytetään lähinnä kuntien ja kyläyhteisöjen toimintakyvyn kehittämiseen. Kehitetty rahoitusmalli ei ole ollut pelkästään innovatiivinen, vaan myös läpinäkyvä ja tehokas.

Etiopian valtiovarainministeriön ja vesiministeriön lausunto 2010:

- Kyläyhteisövetoisten projektien omistajuus, kestävyys ja toiminnallisuus ovat erittäin korkealla verrattuna perinteisen toimialakohtaisen toteutusmallin projekteihin
- CDF-mallissa läänin ja kunnan projektihallinnon haasteet ja vaikeudet minimoituvat ja siksi projektien toteutustehokkuus kasvaa
- Etiopian hallinnon vaatimat hallintovastuut toteutuvat mallissa tehokkaasti
- Mallin käyttämät rahansiirtomallit eivät ole ristiriidassa Etiopian käyttämien rahansiirtomallien kanssa
- Mallin käyttämät hankintamallit ovat Etiopian hankintaohjeistuksen mukaiset ja riittävät, ja osoittautuvat myös tehokkaiksi

Suositukses:

- Kyläyhteisövetoisen projektien toteutustavan tulisi olla vaihtoehtoinen malli kaikissa Etiopian vesisektoriohjelmissa
- Kyläyhteisövetoisen projektin toteutusmalli tulisi laajentaa kaikkiin Etiopian läänneihin

Etiopian vesisektorin tukijat pitävät COWASH hanketta kansallisesti erittäin tärkeänä sekä hankkeen tehokkaan rahoituksen ja saavutetun kyläyhteisöjen korkean omistajuuden vuoksi että myöskin hankkeen uraa uurtavan luonteen vuoksi. COWASH hankkeen myötävaikutus ja tuki koko Etiopian vesisektorin kansalliselta tasolta läänin, kuntien ja kyläyhteisöjen tasoille on sektorin tukijoiden mielestä ollut "merkittävä".

COWASH hankkeen tehostama vesipistetuoanto myötävaikutti siihen, että Etiopia saavutti vuonna 2015 vuosituhannen kehitystavoitteen vesihuollossa. Etiopia ja YK yhdessä laskivat että 1990-2015 yhteensä 40 miljoonaa uutta maaseudun ihmistä sai puhdasta juomavettä. Suomen vesihankkeiden hyödynsaajia samana aikana oli 3,72 miljoonaa, joka vastaa noin 9.3 % koko saavutuksesta. Tehokkaan vesi- ja sanitaatiotuotannon lisäksi COWASH on ollut johtavassa roolissa alla-olevien kestävyttä parantavien instrumenttien kehittämisessä Etiopian vesisektorille:

- Etiopian vesihuollon turvallisuusstrategia, sen toimintaohjeet sekä siihen liittyvä koulutus koko maassa,
- Etiopian maaseudun vesihuollon kunnossapitostrategia, kunnossapidon käsikirja ja kunnossapitokoulutus viidessä läänissä,
- Vesihankkeen sosiaalisten-, ympäristöllisten- ja ilmastonmuutosriskien arviointi ja huomioon ottaminen suunnittelussa, toteutuksessa ja ylläpidossa, koulutusmateriaalien luominen sekä koulutus viidessä läänissä, ja
- Vesihankkeen ohjeistus vammaisten henkilöiden huomioimiseksi ja osallistamiseksi vesi- ja sanitaatiohankkeissa, siihen liittyvä koulutusmateriaali ja koulutus viidessä läänissä.

Suomen tuki Etiopian vesisektorille vuodesta 1994 on ollut yhteensä lähes 78 MEUR ja Etiopian vastaava suora tuki 42 MEUR (1.1 miljardia Birriä). Yhteensä tällä tuella 5.1 miljoonaa hyödynsaajaa on saanut puhdasta vettä. Lisäksi tuella on mm. rakennettu vesihuolto 1,157 koululle ja 449 terveysasemalle sekä sanitaatio 314 koululle ja 296 terveysasemalle. Näistä hyötyvät lähes miljoona oppilasta ja opettajaa sekä yli 7,000 hengenkilökuntaa. Suomen Etiopian vesisektorin tuen jatko on parhaillaan suunnitteluvaiheessa. Etiopia on pyytänyt Suomea jatkamaan sekä COWASH hankkeen että kansallisen vesi- ja sanitaatiosektoriohjelman tukea.

